

Ripszám Dóra

A pilóta nélküli légi járművek jogszerű használatához kapcsolódó büntetőjogi felelősség

Az utóbbi években a pilóta nélküli légi járművek népszerűsége jelentősen megnövekedett annak köszönhetően, hogy felhasználási lehetőségei rendkívül szélesek. A pilóta nélküli légi járművek jogszerű használatának büntetőjogi felelőssége kapcsán két bűncselekmény jön számításba.

Amennyiben nyílt megfigyelés vagy felvételtörzítés történik, akkor a személyiségi jogok sérelmének polgári jogi szankciói alkalmazhatók, ha pedig e jogosulatlan adatkezelés – eredményként – jelentős érdeksérelmet okoz, akkor a Btk. 219. § (1) bekezdése szerinti személyes adattal visszaélés vétsége állapítható meg. A titkos megfigyelésre pedig a tiltott adatszerzés átfogó tényállása alkalmazandó [Btk. 422. § (1) bekezdés b) pont].

Kulcsszavak: pilóta nélküli légi jármű, tiltott adatszerzés, személyes adattal visszaélés

1. Bevezetés

Az emberiség történelme folyamán minden „fontosabb” időszakot egy-egy találmány, felfedezés tett örök emlékvé, és nem utolsósorban ezek alapozták meg a következő időszak fejlődésének ívét [1, p. 171].

A pilóta nélküli légi járművek,¹ mint sok más – a polgári életben is alkalmazott – eszköz, a háborús konfliktusok eredményeképpen létrejött technikai fejlesztések közül valók [2, p. 25].

Az utóbbi években a pilóta nélküli légi járművek népszerűsége rohamosan megnövekedett köszönhetően annak, hogy felhasználási lehetőségeiknek szinte csak a képzelet szab határt [3, p. 179]. Azonban használatuk során fontos a jogszabályi előírásoknak való megfelelés.

A pilóta nélküli légijármű-használat jogosulatlan jellegét nem definiálja sem a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban Szabs. tv.), sem pedig a Büntető Törvénykönyvről

¹ A Bizottság (EU) pilóta nélküli légijármű-rendszerekről és a pilóta nélküli légijármű-rendszerek harmadik országbeli üzembentartóiról szóló 2019/945 számú felhatalmazáson alapuló rendelete (2019. március 12.) 3. cikk 1. pont: „a »pilóta nélküli légi jármű (UA)«: bármely olyan légi jármű, amely a fedélzetén tartózkodó pilóta nélkül üzemel, vagy amelyet ilyen üzemmódra terveztek, és amely önálló vagy távirányítással történő üzemelésre képes”.

szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.), így csupán keretjellegről beszélhetünk. A „reptetés” jogszerűségének kérdésében csak a magyar légtér igénybevételéről szóló 4/1998. (I. 16.) Korm. rendelet (továbbiakban Lhr.) alapulvételével lehet állást foglalni. Az Lhr. 9/A. § (1) bekezdése alapján „[j]ogosulatlanul veszi igénybe a magyar légtér² az a pilóta nélküli légi jármű, amely a légtér igénybevételére a pilóta nélküli légi jármű üzemeltetésére, használatára vonatkozó jogszabályi előírásokat nem tartja meg”. A drónhasználat jogszerűtlenségét eredményezi – egyéb esetek mellett – már önmagában az, ha az a légi közlekedés és a pilóta nélküli légi jármű üzemeltetésére vonatkozó jogszabályokat sérti, és ezzel a légi közlekedés biztonságát vagy a magánélet sérthetlenségét veszélyezteti, illetve, ha annak célja egyébként jogellenes. [4, p. 106].

Nem szükséges engedély, ha a pilóta nélküli légi jármű használata sport- vagy más magáncélból történik [Lt. 71. § 10. pont e) pont], ugyanakkor ez a szabály nem jelenti azt, hogy a magáncélú használat semmilyen, a magánszféra védelmét szolgáló igazgatási korlátozásnak ne lenne alávetve, a légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény (továbbiakban Lt.) 5. § (3) bekezdése szerint a pilóta nélküli légi jármű használatával végrehajtott művelethez lakott terület³ felett eseti légtér kijelölése szükséges [4, p. 106]. Kivételt képeznek ez alól a pilóta nélküli játék légi járművek, amelyeket – többek között – az különböztet meg a többi eszköztől, hogy nincs rajtuk olyan érzékelő (kamera, mikrofon), amellyel személyes adatok rögzíthetők lennének [5, p. 34].

2. A jogszerű pilóta nélküli légi jármű-használattal kapcsolatos jogszerűtlen magatartások rendszere

A jogszerű pilóta nélküli légi jármű-használathoz kapcsolódó felelősségi struktúra a hatályos jogszabályok tükrében a következők szerint alakul:

- amennyiben nem titkos, hanem nyílt megfigyelés vagy felvételrögzítés történik, akkor a személyes jogok sérelmének polgári jogi szankciói alkalmazhatók, ha pedig e jogosulatlan adatkezelés – eredményként – jelentős érdeksérelmet okoz, akkor a Btk. 219. § (1) bekezdése szerinti személyes adattal visszaélés vétsége állapítható meg;
- a titkos megfigyelésre – egyébként jogszerű drónhasználat esetén is – a tiltott adatszerzés átfogó tényállása alkalmazandó [Btk. 422. § (1) bekezdés b) pont] [4, pp. 103–104].

Nyílt megfigyelés esetén a személyek tisztában vannak vele, hogy megfigyelik őket, míg titkos megfigyelés esetében épp ellenkezőleg.

² A légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény 71. § 32. pontja értelmében: „magyar légtér: Magyarország feletti légtérnek a légközlekedés számára – a mindenkori legfejlettebb technikai színvonal alapján – fizikailag igénybe vehető magasságig terjedő része.”

³ Lakott terület: a települések közigazgatási területének belterületi része, valamint az övezeti besorolástól függetlenül minden olyan külterületi településrész, ahol emberek életvitelszerűen élnek. Lásd Go2fly: Lakott terület / Urban Area – mit takar drónos szemmel e fogalom? Elérhető: <https://go2fly.hu/lakott-terulet-urban-area-mit-takar-dronos-szemmel-e-fogalom/>

3. Személyes adattal visszaélés

A Btk. 219. § (1) bekezdése kimondja, hogy

„[a]ki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott rendelkezések megszegésével haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva

a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy

b) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” [6]

Az adatkezelés fogalmát, illetve részletes szabályait – ideértve a személyes adatok biztonságát szolgáló adatkezelési kötelezettségeket – az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban Infotv.) és az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (továbbiakban GDPR) rendelkezései határozzák meg [7, p. 298].

A személyes adat eszmei kategória (annak tárgyasult, rögzített formájában is), amelynek fogalmát a GDPR 4. cikk 1. pontja és az Infotv. 3. § 2. pontja határozza meg [8]. Személyes adatnak minősül az azonosított vagy azonosítható természetes személyre vonatkozó bármely információ. Azonosítható az a természetes személy, aki közvetlen vagy közvetett módon, különösen valamely azonosító, például név, online azonosítószám, helymeghatározó adat (tipikusan lakcím), vagy a természetes személy testi, fiziológiai, szellemi, gazdasági, genetikai, kulturális vagy szociális azonosságára vonatkozó egy vagy több tényező alapján azonosítható [9, 4. cikk (1)]. A bűncselekmény sértettje e személyes adat által érintett természetes személy, a személyösszesség és jogi személyek adatai a tényállás szempontjából nem relevánsak [8].

A Btk. 219. § (1) bekezdés a) pont szerinti fordulat elkövetési magatartása a jogosulatlan vagy céltól eltérő adatkezelés, amely aktív magatartással valósítható meg. Az adatkezelés fogalmát a GDPR 4. cikk 2. pontja és az Infotv. 3. § 10. pontja határozza meg, annak jogalapját a GDPR 6. cikk (1) bekezdése és az Infotv. 5. § (1) bekezdés adja meg, e jogalapok hiányában történő adatkezelés jogtalannak minősül, és ezáltal tényállásszerű [8]. Az Infotv. 3. § 10. pontja szerint

„adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adaton végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így különösen gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adat további felhasználásának megakadályozása, fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, iriszkép) rögzítése” [10, p. 298].

Abban az esetben jogosulatlan az adatkezelés, ha annak törvényi feltételei nem állnak fenn, vagy ahhoz az érintett nem járult hozzá. Kétség esetén azt kell vélelmezni, hogy az érintett nem adta meg hozzájárulását [11, p. 267]. Az adatkezelés mindenkor célhoz kötött (a célhoz

kötöttség elvéhez és szabályaihoz lásd GDPR 6. cikk és Infotv. 4. §), így a megfelelő joggal történő adatkezelés is tényállásszerű lesz, ha az a céljától eltérően történik [8].

A Btk. 219. § (1) bekezdés b) pont szerinti fordulat az adatok biztonságát szolgáló intézkedés elmulasztásával valósul meg (különböző technikai és szervezési intézkedések, eljárások kialakítása – részletesen lásd GDPR 32. cikk és Infotv. 25/I. §). Az alternatív elkövetési magatartások további két alternatív tényállási elem megvalósulása esetén vezetnek büntetendőséghez; a magatartásoknak vagy jelentős érdeksérelmet kell okozniuk, vagy – érdeksérelm hiányában – haszonszerzési célból kell azokat kifejteni [8].

A jelentős érdeksérelmnek a sértetti oldalon kell beállnia, és annak objektíve be is kell következnie, tehát nem elég a bekövetkezés veszélye, továbbá fontos a személyes adatok kezelésére vonatkozó jogszabályi előírások és a jelentős érdeksérelm bekövetkezése közötti okozati összefüggés bizonyíthatósága is, mivel az okozati összefüggés hiányában a bűncselekmény nem valósul meg [12, p. 408].

A haszonszerzési célzat lehet például az anyagi előnyért történő adattovábbítás, amelyben az még nem feltételezi a jelentős érdeksérelm bekövetkezését [8].

Ha személyes adat jogosulatlan, vagy céltól eltérő kezelése (például pilóta nélküli légi járművel felvétel készítése, akár repülési engedéllyel rendelkezik az elkövető, akár nem, akár lakott területen követik el, akár nem, akár egyszeri, egyedi képfelvétel készül, akár tartós megfigyelés történik) jelentős érdeksérelmet okoz, az személyes adattal visszaélésként (Btk. 219. §) büntetendő [13].

4. Tiltott adatszerzés

A Btk. 422. § (1) bekezdése szerint

„[a]ki személyes adat, magántitok, gazdasági titok vagy üzleti titok jogosulatlan megismerése céljából [...]

b) más lakásban, ahhoz tartozó egyéb helyiségében vagy az azokhoz tartozó bekerített helyen történeteket technikai eszköz alkalmazásával titokban megfigyeli vagy rögzíti, [...]

bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” [6]

A pilóta nélküli légi járművek nyújtotta technikai lehetőség olyan mértékben változtatta meg a magánszféra megismerésének lehetőségét, amelyre figyelemmel a magánterület, a magánlakás, a magánszféra védelme hétköznapi eszközökkel már nem biztosítható [4, p. 103].

A lakásban, egyéb helyiségben, vagy az ezekhez tartozó bekerített helyen történetek technikai eszközökkel való megfigyelése vagy rögzítése elsősorban olyan optikai, elektronikai eszközöknek a sértett lakásában, az ő tudta nélkül történő elhelyezését jelenti, amely alkalmas arra, hogy a lakásban történő cselekményeket, beszélgetéseket stb. rögzítse. A megfigyelés nem csupán lakáson belül, hanem azon kívül elhelyezett technikai eszközzel is lehetséges [14, p. 569].

Lakásnak minősül minden olyan zárt hely, amely emberek tartózkodási helyeül és rendszeres éjjeli szállásául szolgál, akár ingó (lakókocsi, sátor), akár ingatlan. Az éjjeli szállásra való alkalmasságot rendeltetésszerű lehetőségként kell értelmezni. A lakásnak nem szükségszerű

ismérve, hogy ténylegesen lakott legyen, de annak feltétele a lakhatásra rendeltség (a lakás fogalma így kiterjed az olyan helyiségre is, amelyet csak az év meghatározott szakában használnak erre a célra [például hétvégi ház, nyaraló]), továbbá az ítélkezési gyakorlat alapján a büntetőjogi védelem kiterjed azokra a helyiségekre – így a kollégiumi vagy szállodai szobára is –, amelyek átmeneti tartózkodásra szolgálnak. Az egyéb helyiség körébe tartozik egyrésztől a lakás fogalma alá nem eső, emberi tartózkodási helyként szolgáló olyan zárt épületrész, amely gazdasági tevékenység végzésére szolgál (például üzlethelyiség, műhely), függetlenül attól, hogy a lakással kapcsolatban áll vagy sem, másrésztől egyéb helyiségnek tekintendő minden olyan helyiség, amely a lakással szoros összeköttetésben áll, ahhoz tartozik (például padlás, pince, erkély). A bekerített hely az a falakkal, kerítéssel, élősövényvel vagy más módon körülhatárolt terület, amely a lakás vagy egyéb helyiség rendeltetésszerű használatát segíti elő, azt egészíti ki, és ezáltal szorosan hozzá tartozik (például udvar, kert), így tehát olyan területről van szó, ahova csak a bemenetelre szolgáló eszközök rendes használata révén (például ajtó, kapu) lehet szabályszerűen bejutni [15]. Büntetőjogi szempontból az irreleváns, hogy a sértett milyen jogcímen használja az ingatlant: tulajdonosa vagy bérlője annak [14, p. 569].

Nem tényállásszerű a munkahely, a gyárépület, a telephely stb. megfigyelése és az ott történtek rögzítése [8].

Megfigyelésen az ottani cselekmények, azaz személyek mozgásának, szóbeli megnyilvánulásainak, viselkedésének, illetve azok hiányának (például gesztusok) az érzékszervekkel való huzamosabb ideig tartó észlelését, rögzítésen pedig a fentiek kép- és/vagy hangrögzítő eszközökkel való felvételét értjük [14, p. 569].

A Btk. 422. § (1) bekezdés b) pontja esetében a magánlakásban történtek technikai eszközökkel való megfigyelése, illetve rögzítése – mint láthattuk – történhet optikai eszközök, illetve elektronikai eszközök igénybevételével. A megfigyelés és a rögzítés külön-külön is tényállásszerű magatartások lehetnek, így tehát alternatív magatartásoknak minősülnek. Amennyiben a technikai eszköz pilóta nélküli légi jármű, felmerül a Btk. 422/A. §-a szerinti bűncselekmény megállapíthatósága is, abban az esetben, ha a Btk. 422. § (1) bekezdés b) pontjához szükséges célzat nem állapítható meg. Ilyenkor is az elkövetési magatartásnak jellemzője a titkosság, ennek hiányában (például, ha az érintett még a megfigyelés megkezdése előtt észleli a technikai eszközt) a kísérlet lehet irányadó [8].

5. Összefoglalás

A pilóta nélküli légi jármű jogszerű használatához kapcsolódó jogszerűtlen magatartások szempontjából két büntetőjogi tényállás bír relevanciával. Ezek a személyes adattal visszaélés és a tiltott adatszerzés.

Napjaink rendkívül gyorsan változó világa a társadalmaktól és annak tagjaitól állandó alkalmazkodást kíván, állandósult adaptációkényyszerben élünk. A próbatételek részben globálisak, részben – bár összefügg a globalitással, hatásukat illetően inkább – helyi jellegűek. Az adott ország alkalmazkodásának mikéntje (például gyorsasága) függ az érintettségétől, de ugyanígy a reagálás nemzetközi és hazai politikai konstelláció érdekharcának függvénye is, nem utolsósorban pedig szellemi és anyagi források megléte is feltétele [16, p. 36]. Nincs ez másképp a pilóta nélküli légi járművek használatához kapcsolódó jogi kérdések terén sem.

Felhasznált irodalom

- [1] Csóré A., Major G., „A pilóta nélküli légi járművek (UAV) evolúciója,” *Repüléstudományi Közlemények*, 33. évf. 1. sz. pp. 171–191. 2021. Online: <https://doi.org/10.32560/rk.2021.1.13>
- [2] Palik M., *Pilóta nélküli repülés profiknak és amatőröknek*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2013.
- [3] Török Á., „A pilóta nélküli légi járművek légtérbe integrálása,” *Repüléstudományi Közlemények*, 29. évf. 3. sz. pp. 179–188. 2017.
- [4] Gál A., Szomora Zs., „A drónnal történő megfigyelés kriminalizálása, mint a büntetőjogi magánszféravédelem kiterjesztése,” *FORVM Acta Juridica et Politica*, 11. évf. 3. sz. pp. 101–108. 2021.
- [5] Sándor Zs., Pusztai M., „A hazai pilóta nélküli légi jármű-rendszerekre vonatkozó szabályozás EU-s jogszabályoktól való eltéréseinek bemutatása,” *Repüléstudományi Közlemények*, 33. évf. 1. sz. pp. 27–37. 2021. Online: <https://doi.org/10.32560/rk.2021.1.3>
- [6] A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv>
- [7] Görgényi I. et al., *Magyar Büntetőjog. Különös Rész*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2020.
- [8] Karsai K., *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft., 2020.
- [9] Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1600679.eup>
- [10] Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100112.tv>
- [11] Blaskó B. et al., *Büntetőjog. Különös Rész I*. Budapest–Debrecen, Rejtjel, 2021.
- [12] Péterfalvi A., Eszteri D., „A személyes adatok büntetőjogi védelme Magyarországon és a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság kapcsolódó gyakorlata,” in *A személyiség és védelme: Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a magyar jogrendszeren belül*. Görög M., Menyhárd A., Koltay A. szerk. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, pp. 405–420.
- [13] Belovics E., Molnár G. M., Sinku P., *Büntetőjog II. Különös rész*. Budapest, HVG-ORAC, 2021.
- [14] Deres P., Harangozó A., *Büntetőjog II. Különös rész*. Budapest, Patrocinium, 2016.
- [15] Nagy Z., Tóth M., *Magyar büntetőjog. Különös rész*. Budapest, Osiris, 2014.
- [16] Nagy Z. A., „A jövő tegnap óta tart: A modern technikai-technológiai folyamatok kihívásai a jog területén,” *Belügyi Szemle*, 66. évf. 10. sz. pp. 36–55. 2018. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.10.3>

Criminal Liability Related to the Lawful Use of Unmanned Aircraft

In recent years, the popularity of unmanned aircraft has increased significantly due to the fact that their possibilities of use are extremely wide. In connection with the criminal liability for the lawful use of drones, two criminal offences come into account. If open surveillance or recording takes place, civil sanctions for violation of personality rights may be applied, and if this unauthorised data processing causing significant harm to interests as a result, an offence of misuse of personal data pursuant to Section 219 (1) of the Criminal Code may be established. Secret surveillance is subject to the comprehensive facts of illegal data acquisition (Section 422 (1) (b) of the Criminal Code).

Keywords: *unmanned aircraft, illegal data acquisition, misuse of personal data*

Dr. Ripszám Dóra
fiatal büntetőjogász képviselő
Nemzetközi Büntetőjogi Társaság magyar
nemzeti csoportja
Óraadó
Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Büntetőjogi Tanszék
ripszam.dora@pte.hu
orcid.org/0009-0002-9948-4852

Dóra Ripszám, PhD
President of Young Penalists
Assotiation Internationale de Droit Pénal
Hungarian National Group
Lecturer
University of Pécs
Faculty of Law
Department of Criminal Law
ripszam.dora@pte.hu
orcid.org/0009-0002-9948-4852
